

Motion

1982/83: 2432

Ola Ullsten m. fl.

Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1983/84,
m. m. (kompletteringsproposition) (prop. 1982/83:150)

I. Sammanfattning

Folkpartiet anser att den begynnande uppgången i det internationella konjunkturläget måste utnyttjas för att ta krafttag mot de ekonomiska obalanserna i Sverige. Uppnådda konkurrenskraftsförbättringar för näringslivet måste bevaras, vilket kräver att inflationen i Sverige dämpas. Regeringens politik innehåller inga konkreta åtgärder som gör en sådan utveckling sannolik. Ökningstakten i de offentliga utgifterna måste begränsas, så att budgetunderskottet på sikt kan minskas. Regeringens politik saknar besparingsförslag.

Folkpartiet anvisar besparingsförslag som leder till att budgetunderskottet blir 10 miljarder kronor lägre än regeringens. Detta är ett nödvändigt inslag i kampen mot inflationen. Regeringens analys negligerar helt sambandet mellan real och finansiell utveckling i samhället. Målet om en inflation på 4 % år 1984 blir därigenom tyvärr bara önsketänkande.

Folkpartiet avvisar förslaget att höja energiskatter från 1 juli 1983. Höjda skatter betyder bortfall av köpkraft och efterfrågan och leder till att arbetslösheten ökar.

Folkpartiet säger nej till den föreslagna höjningen av bensinskatten och kilometerskatten. Den innebär ökade pålagor på näringslivet och motverkar rörligheten på arbetsmarknaden.

Energipolitiska överväganden leder till att olje- och elskatten bör höjas den 1 januari 1984 för att finansiera skattereformens andra steg. Det finns annars risk att investeringar i oljebesparande anläggningar försenas med tanke på den kraftiga internationella oljeprissänkningen.

Marginalskattereformens fullföljande är ett nödvändigt inslag i en politik för vitalare marknader. Folkpartiet kräver att den inte urholkas genom regeringens oförmåga att dämpa inflationen och vill därför återinföra det automatiska inflationsskyddet. Vi menar också att ytterligare sänkningar av marginalskatterna bör vidtas efter 1985.

Folkpartiet kan aldrig acceptera att arbetslösheten används som ett medel för att häva andra ekonomiska obalanser. På grund av stor ledig kapacitet inom näringslivet kommer arbetsmarknadsläget att förbli mycket ansträngt under resten av året trots den ökade internationella efterfrågan. Åtgärder för att stimulera sysselsättningen krävs därför.

Folkpartiet anvisar totalt 2,7 miljarder kronor för kampen mot arbetslösheten. Däri innefattas beredskapsarbeten, tidigareläggning av statliga byggen och ökat regionalpolitiskt stöd, samt nära 1 miljard kronor med en mera offensiv och framtidsinriktad innebörd. Det gäller framför allt stöd till ungdomarnas arbetsmarknad samt stimulanser till småföretagen.

Folkpartiet vill därigenom premiera den långsiktiga och stabila sysselsättningen. För att undvika att mängden beredskapsarbeten etc. växer och växer i framtiden måste dels den ekonomiska politiken förändras enligt de riktlinjer folkpartiet dragit upp, dels de sysselsättningsskapande åtgärderna på kort sikt ges en mer offensiv och näringslivsbetonad inriktning. Det är inte inom den offentliga sektorn utan inom det privata näringslivet som de stabila framtida arbetstillfällena skall skapas.

Den allmänna löneavgiften om 2 % bör slopas för de ungdomar som företagen anställer fr. o. m. den 1 juli 1983. Vidare föreslås att ungdomar som väljer att på egen hand starta verksamhet i form av egen rörelse ges ekonomisk stimulans genom att de befrias från skyldigheten att erlägga socialförsäkringsavgifter i två år.

Vidare föreslår vi att förmögenhetsskatten på arbetande kapital i små och medelstora företag slopas från den 1 januari 1984. Dessutom bör allt nyföretagande temporärt befrias från den allmänna löneavgiften på 2 %.

Folkpartiet anser att det är genom stimulanser till start av nya företag som framtidstro och tillväxt befrämjas. Förslaget om kollektiva löntagarfonder är ett hot mot detta, som måste avvisas.

2. Det internationella läget

Regeringen utgår i kompletteringspropositionen från att det internationella konjunkturläget uppvisar vissa tecken på återhämtning. Bedömningarna sammanfaller i huvudsak med dem som gjorts och görs i andra svenska och utländska ekonomiska rapporter. Möjligen är siffrorna i den reviderade finansplanen något litet mer optimistiska beträffande tillväxten i OECD-länderna än genomsnittet för andras bedömningar. Det är dock mycket möjligt att dessa förhoppningar kommer att infrias.

Det är framför allt utvecklingen i USA som tyder på att en uppgång kommer under loppet av 1983. Lagren har där slutat att minska och den sänkta inflationstakten medför en realinkomstökning som stimulerar den privata konsumtionen och bostadsbyggandet. Industriproduktionen i USA har också ökat den senaste tiden. På litet längre sikt är emellertid utvecklingen fortfarande osäker. Risk finns att penningpolitiken i USA åter läggs om i åtstramande riktning, med räntehöjningar som följd. I stor utsträckning är denna risk beroende av hur det amerikanska budgetunderskottet utvecklas och den därmed följande likviditetsökningen i ekonomin. Detta innebär att man måste vara försiktig med bedömningen av under hur lång tid den pågående uppgången i USA kan bestå.

Även i Europa finns vissa tecken som tyder på att konjunkturavmattning-
en har avstannat. Bottenläget skulle därmed ha passerats, och en försiktig
uppgång kunna komma till stånd. Detta gäller t. ex. Västtyskland och några
ytterligare länder.

En väsentlig faktor bakom uppgången är den kraftigt sjunkande interna-
tionella inflationen. Prisstegringarna hade i början av 1983 sjunkit till ca
3,5 % i USA, under 2 % i Japan, 3,7 % i Västtyskland och 5,3 % i England.
Genomsnittet för OECD-länderna låg på ca 5,7 %. I flertalet länder väntas
det sjunka ytterligare under 1983.

En viktig orsak till den sänkta inflationstakten är naturligtvis de kraftigt
sjunkande oljepriserna. Det finns emellertid knappast anledning att räkna
med fortsatta oljeprissänkningar, utan det mest troliga är att oljepriserna nu
en tid stabiliseras på nuvarande nivå. Utvecklingen därefter är osäker. Det
faktum att oljepriserna sannolikt slutar att sjunka innebär att de prissänk-
ningsimpulser som kommer därifrån bortfaller. Detta innebär förmodligen
att den ekonomiska politiken utomlands kommer att förbli restriktiv för att
inte äventyra den uppnådda sänkningen av inflationstakten.

Sammanfattningsvis kan man notera en viss återhämtning i den interna-
tionella konjunkturen på kort sikt, men en viss osäkerhet om huruvida denna
uppgång kommer att hålla i sig under någon längre tid.

3. Kritik av regeringens ekonomiska politik

För 1983 räknar regeringen nu med en något större ökning av BNP, ca
1,8 %. Inflationen under året uppskattas till 9,5 %, vilket är en sänkning
jämfört med tidigare. Huvudorsaken bakom denna är de sjunkande
oljepriserna och den sänkning av räntenivån som skett internationellt.

Bedömningen grundar sig på ökad efterfrågan inom den konkurrensutsat-
ta sektorn. Det förbättrade konkurrensläget som är en följd av devalvering-
arna 1981 och 1982 och den internationella uppgången innebär att
exportprognosen har höjts något, till nära 7 %. Den åtstramning av den
inhemska efterfrågan som redovisades i finansplanen i januari i år har nu
försvunnit, till största delen på grund av den något lägre prisstegringstakt
som nu förutses och den därmed sammanhängande mindre sänkningen av
den privata konsumtionen.

Regeringen talar om det s. k. "andra steget" som nu skall inledas, med
huvudinslag i form av kamp mot inflationen. Det sägs vara ett mål för den
ekonomiska politiken att inflationen 1984 sjunker till 4 %. Man talar mycket
om olika åtgärder som man – kanske – kommer att föreslå riksdagen senare i
höst eller i budgetpropositionen 1984. I stort sett bygger emellertid hela
politiken på att inflationen "avsigsjälvt" skulle sjunka till 4 % 1984, eftersom
det inte redovisas några som helst konkreta åtgärder som skulle kunna
medverka till att målet nås.

Folkpartiet välkomnar den verbala *kamp mot inflationen* som regeringen

ger uttryck för. Vi menar däremot att det är mycket otillfredsställande att de många orden i kompletteringspropositionen inte följs upp av konkreta åtgärder. Det finns t. ex. inga konkreta förslag i samband med den s. k. "avindexeringen". Det finns inga konkreta andra besparingsförslag i budgeten. Det redovisas ingen lösning på problemet med finansiering av budgetunderskottet och den därmed sammanhängande stora likviditetsökningen och press uppåt på penningmängd och ränta. Bristen på konkreta förslag innebär att regeringen bygger sin ekonomiska politik på en förhoppning om lägre inflation framöver. Den ekonomiska politiken är helt enkelt inte utformad så att den leder fram mot målet.

Folkpartiet anser i stället att den nuvarande internationella konjunkturuppgången måste utnyttjas för att återuppta den sanering av ekonomin som avbröts i samband med regeringsskiftet. Uppgången på våra exportmarknader och den hittillsvarande förstärkningen av industrins konkurrenskraft innebär att större steg mot ekonomisk balans nu kan tas utan att medföra sådana påfrestningar på sysselsättningsläget som ofelbart blir följderna om de skulle sättas in först om några år i ett vikande konjunkturläge. Vi utvecklar i det följande mera utförligt vilka åtgärder som krävs – det gäller i huvudsak begränsningar i de offentliga utgifternas ökningstakt. Det finns annars ingen möjlighet att åstadkomma en sänkning av inflationstakten och mer bestående ökning av produktion och sysselsättning.

Det finns i detta sammanhang anledning att påpeka att regeringens strategi *förutsätter* inte bara att inflationstakten sjunker till 4 % år 1984 utan fortsätter att sjunka till 3 % år 1985. Detta framgår av de tre alternativ som presenteras i avsnittet om utblick mot 1984–85. En sådan utveckling är naturligtvis i allra högsta grad önskvärd. Den är också ett villkor för att den realekonomiska utveckling som regeringen skisserar skall kunna förverkligas. Analysen tar emellertid ingen hänsyn till utvecklingen av olika finansiella storheter. I själva verket sägs detta rent ut i bilaga 1.2: "I och med att någon analys av kreditmarknaden och penningpolitiken de närmaste åren inte har kunnat genomföras, har hänsyn inte heller kunnat tas till problemen att finansiera underskotten i statsbudgeten utan att likviditeten i ekonomin ökar för snabbt. Denna brist i kalkylerna är särskilt besvärande i den utsträckning likviditeten i ekonomin påverkar inflationen och i den mån budgetunderskottet skapar förväntningar om en fortsatt hög inflation."

Antagandena om inflationstakten i alternativ C – det som regeringen senare bygger vidare på – innebär ett antagande om att inflationen är 3 % i årstakt från senare delen av 1983, vilket ger en genomsnittlig ökning på 4 % för 1984 och 3 % för 1985.

Vi är som tidigare nämnts positiva till ambitionen att få ner prisstegringarna i Sverige, men vi menar att regeringen helt har försummat att göra detta troligt genom att de ekonomiska sambanden mellan den reala och den finansiella utvecklingen inte har analyserats. Den finansiella utveckling som blir resultatet av den politik som förespråkas innebär nämligen att målen om

inflation, produktion och sysselsättning är omöjliga att uppnå.

Analysen i nationalbudgeten och långtidsbudgeten pekar på en fortsatt stark ökning av *statens budgetunderskott*, till ungefär 120 miljarder kronor år 1985. Detta kommer ofelbart att innebära mycket stora problem på kreditmarknaden, med antingen ytterligare skärpning av de redan nu hårda regleringarna eller också en press uppåt på räntenivån, eller bådaddera. Problemen att i ett sådant läge både kunna finansiera budgetunderskottet utanför banksystemet och kunna finansiera en önskad, och antagen, investeringsuppgång inom näringslivet är helt förbisedda i regeringens proposition. En finansiering inom banksystemet skulle medföra stor och snabb likviditetsökning med risk för större prisstegringstendenser, liksom även då en press uppåt på räntan. I själva verket kan man förmoda att en sådan utveckling skulle resultera i en ökad upplåning och finansiering i utlandet, dvs. ett ökat bytesbalansunderskott. Resultaten blir då det motsatta mot vad som förutses i den reviderade finansplanen. Produktion och sysselsättning kommer i ett sådant läge att utvecklas mycket svagare än regeringen antar. Sannolikt kommer därför arbetslösheten inte att sjunka utan tvärtom på sikt att stiga ytterligare över dagens redan höga nivå.

Vissa svaga tendenser ges i finansplanen på att regeringen är medveten om den logiska motsättningen mellan den förutsatta reala utvecklingen och den implicerade finansiella utvecklingen. Regeringens lösning förefaller vara *fortsatta skattehöjningar*. På flera ställen talas om behovet av åtgärder för att öka skatteintäkterna. På många ställen talas för övrigt också om behovet att begränsa statens utgifter, men detta måste anses ha betydligt lägre trovärdighet eftersom det står helt i strid med vad socialdemokraterna tidigare har verkat för och helt i strid med temat för socialdemokraternas valrörelse 1982. Talet om skattehöjningar är emellertid ett fullföljande av en gammal socialdemokratisk politik, med tradition lång tid tillbaka. Det är tragiskt för svensk ekonomi att regeringen på detta sätt markerar sin oförmåga att dra slutsatser av en faktisk ekonomisk utveckling, både i andra länder och särskilt i Sverige under senare tid.

Folkpartiet hävdar bestämt att skattehöjningar inte längre är användbara som medel för att påverka den stabiliseringspolitiska utvecklingen, annat än i negativ riktning. Det har under den senaste 10-årsperioden visat sig att en skattesatshöjning inte medför de ökade statsinkomster som en matematisk beräkning ger vid handen. Detta beror på att medborgarnas motstånd mot skattehöjningar nu blivit mycket stort. En höjning av en skatt leder oftast till att basen för olika skatter minskar, vilket medför att statens inkomstökning blir mycket liten. Skattehöjningar har också andra effekter på något längre sikt, som sannolikt är betydligt viktigare – och negativa – för den framtida tillväxten i ekonomin.

Höjda skatter medverkar till en högre inflationstakt. Prishöjningar leder till sämre konkurrenskraft för våra utlandskonkurrerande företag. När de inte kan sälja sina produkter tvingas de dra ner på produktion och

sysselsättning. Arbetstillfällen försvinner.

Högre inflation leder antingen till ännu större reallöneminskningar eller till alldeles för höga avtalsmässiga löneökningar. I båda fallen minskar den privata efterfrågan ännu mer.

Slutsatsen är att skattehöjningar som medel i budgetpolitiken inte längre bör användas. I den mån detta blir regeringens politik innebär de alltså på sikt att produktionstillväxt och sysselsättning minskar. Detta kommer folkpartiet inte att medverka till. Regeringen har ju också redan under det första halvåret tydligt visat att skattehöjningar ingår i dess ekonomiska strategi genom de många olikaskattehöjningar som har beslutats i riksdagen, allt ifrån punktskatt på videoapparater till s. k. tillfällig vinstskatt för företagen.

Uppenbart är att det inom vissa delar av regeringen börjar uppstå en viss medvetenhet om skattehöjningarnas negativa effekter och det sammanhängande behovet att genom utgiftsbegränsande åtgärder få ner budgetunderskottet. Denna insikt har emellertid ännu inte kommit längre än att ambitionen inskränker sig till att motverka ökningen av budgetunderskottet. Det större behovet att någonsin minska underskottet har tydligen ännu inte uppmärksammats i någon högre utsträckning.

Det är emellertid ett faktum att även den svaga verbala ambitionen att begränsa ökningen av budgetunderskottet kräver konkreta åtgärder. Folkpartiet har tidigare pekat på den *tempoförlust* som gjorts i detta saneringsarbete i och med att redan beslutade åtgärder rivits upp av den nya riksdagsmajoriteten. Detta är mycket beklagligt eftersom all erfarenhet visar att det tar tid innan effekterna av beslutade åtgärder börjar synas. Ju längre tid som får gå innan konkreta förslag presenteras om besparingar, desto allvarigare blir problemen och desto större behöver besparingsförslagen vara när de väl kommer. Det hade därför varit välmotiverat att i kompletteringspropositionen lägga konkreta förslag på besparingar i de offentliga utgifterna på minst 10 miljarder kronor. Folkpartiet anvisar sådana förslag i denna motion.

Regeringen har emellertid valt att i stället i vaga ordalag tala om s. k. "avindexering" och förslag om – kanske – åtgärder till hösten 1983.

Ett intressant resonemang förs i samband med behovet att begränsa inflationsförväntningarna. Det sägs att det är av särskilt stor betydelse att då begränsa de indexeringar som tillämpas på en rad områden. Indexeringen av löne- och prissättningen tenderar, sägs det, att förstärka löne- och prisspiralen. Som exempel på faktorer som driver upp inflationen nämns oljeprishöjningar och vissa skattehöjningar som ingår i vissa indexbaser och därför direkt höjer prisnivån. Detta måste avse indirekta skattehöjningar, t. ex. moms. Slutsatsen av resonemanget är således att om energiprishöjningar och höjningar av indirekta skatter undantas från olika kostnadsposers uppräknings underlättas inflationsbekämpningen. Detta är precis vad dåvarande regeringen föreslog i fråga om förändrad beräkningsgrund för

basbeloppet, nämligen undantag för höjningar av energipriser och indirekta skatter. Den dåvarande socialdemokratiska oppositionen talade då om "en politik som för första gången i svensk politisk historia syftar till att angripa och rusta ned det sociala reformarbetet" (motion 1980/81:75, s. 2).

Folkpartiet välkomnar det omtänkande som måste ha skett inom regeringen. Det skulle naturligtvis vara ännu bättre om detta hade gått något litet fortare, så att de negativa effekter på den svenska ekonomin som har skett medan socialdemokratin har tänkt skulle ha kunnat undvikas. Vi ser detta omtänkande som ett ytterligare bevis för att den ekonomiska politik vi förespråkar – och har förespråkat under en följd av år – är korrekt.

Det är lika uppenbart att det ännu finns stora *interna motsättningar hos regeringen*. I ett stycke står det att regeringen bör föreslå "att de indexerar och andra slag av priskompensation som kan påverkas 1984 begränsas till högst den förutsatta inflationsnivån, dvs. till 4 %". I nästa stycke står det emellertid att detta inte skall gälla pensionerna, trots att basbeloppet måste anses vara något som "kan påverkas". På ytterligare ett annat ställe står det att det blir fråga om att "begränsa uppräknings av utgifter som styrs av t. ex. basbelopp, försvarsprisindex, bruttonationalinkomst, produktionsmedelsprisindex och den s. k. tidskoefficienten". Där framhålls vidare att "de utgiftsområden som berörs är t. ex. pensioner, studiemedel, bidragsförskott, försvaret, biståndet, jordbruksprisregleringen och bostadslånen". Dessa utgifter konstateras vara i huvudsak transfereringar och uppgå till ca en fjärdedel av de totala statsutgifterna.

Det sägs också att om inflationstakten verkligen blir 4 % under 1984 så innebär metoden med avindexering inte några reala besparingar. Men under sådana omständigheter vore det inte nödvändigt att göra något undantag för pensionerna. I själva verket måste undantaget för pensionerna tydas som att inte ens regeringen själv tror att det uppsatta målet för inflationstakten kommer att vara möjligt att uppnå. Detta försvagar i allra högsta grad den effekt detta mål kan antas ha på förväntningarna om kommande prisstegringar i samhället.

Folkpartiet vill i detta sammanhang påpeka det absurda i att ambitionen att dämpa inflationsförväntningarna i Sverige skall tillåtas påverka u-landsbiståndets storlek. Syftet med den s. k. avindexeringen sägs vara att åstadkomma ett beteende hos hushåll, företag och kommuner som medverkar till en lägre prisstegringstakt i Sverige. Vi ställer oss mycket frågande till på vad sätt u-ländernas beteende skulle kunna medverka till en dylik lägre prisstegring i Sverige. Vår uppfattning är att biståndsanslaget inte får inkluderas i de poster som kommer att avindexeras. Vi beklagar att regeringen har valt att frånga sin tidigare uppfattning i fråga om biståndsvolymen.

Regeringen säger på ett ställe att förslag till konkreta åtgärder kommer att föreläggas riksdagen hösten 1983. På andra ställen talar man emellertid i allmänna ordalag om budgetarbetet under hösten inför budgetpropositionen

1984 och tydligen eventuella förslag med ikraftträdande 1 januari 1985. Det vore enligt vår uppfattning mycket olyckligt om saneringsarbetet på grund av regeringens senfärdighet skulle ytterligare förskjutas framåt i tiden. Vi vill understryka behovet av konkreta åtgärder som kan träda i kraft snarast möjligt. Vi presenterar i denna motion ett antal sådana förslag, och vi kommer att pröva de eventuella förslag regeringen kan komma att lägga fram i positiv anda. Det är emellertid också uppenbart att en allmän begränsning av utgiftsuppräknningar till 4 % kan komma att slå mycket olika mot olika grupper. Folkpartiet kommer därför att pröva varje förslag med utgångspunkt i våra egna prioriteringar.

I den reviderade finansplanen förs också ett resonemang om behovet av att förebygga flaskhalsar och skapa större *flexibilitet på olika marknader*. Det är därför desto mera anmärkningsvärt att olika åtgärder föreslås eller förbereds som syftar till att *införa kollektiva löntagarfonder*. Den obligatoriska insättningen av medel på särskilt investeringsfondskonto som införts för 1983 föreslås även gälla för 1984. Ett s. k. vinstdelningsförslag, som skall ersätta den nyligen beslutade s. k. tillfälliga vinstskatten, har nyligen presenterats av en utredningsgrupp inom regeringskansliet. Sådana åtgärder är enligt vår uppfattning helt oförenliga med en vidareutveckling och vitalisering av marknadsekonomi. Folkpartiet avvisar dessa och liknande konstruktioner som syftar till att undergräva marknaderna och införa kollektiva löntagarfonder. Detta skulle leda till ökad maktkoncentration, ökad byråkratisering och centralisering samt en sämre ekonomisk utveckling. Vi kommer i stället i det följande att presentera förslag som verkar stimulerande i stället för hämmande på både det näringsliv som finns och på nystartande av företag.

Kapitalets rörlighet är av mycket stor betydelse för investeringsutvecklingen och för den framtida ekonomiska tillväxten. För att kunna åstadkomma en mer marknadsinriktad kredit- och kapitalmarknad är det i första hand nödvändigt att minska statens dominans på lånemarknaderna. Detta kräver en sanering av statens finanser som på sikt kraftigt minskar budgetunderskottet. Något utrymme för näringslivets investeringar kommer annars över huvud taget knappast att finnas, och i varje fall blir det en mycket begränsad mängd investeringsprojekt som kan konkurrera med placering i helt säkra statspapper till hög ränta. Vi har ovan påtalat att regeringens ekonomiska politik i detta avseende är helt felaktig.

För att få en marknadsmässig bedömning av olika investeringsprojekt är det vidare nödvändigt att så stor del av kapitalet som möjligt passerar kreditmarknaden och alltså av denna fördelas till de projekt som har de bästa framtidsutsikterna. Regeringens förslag, och riksdagens beslut, att avskaffa skattereduktionen för aktieutdelningar innebär precis motsatsen, nämligen ytterligare inlåsning av kapitalet i de företag som historiskt har gjort goda vinster. Det behöver naturligtvis inte alltid vara så att just dessa företag också har de bästa tillväxtmöjligheterna. Alldeles uppenbart är att sådan inlåsning

av kapitalet är till stor nackdel för nyföretagandet, eftersom det innebär att mindre mängd investeringsmedel kommer ut på kapitalmarknaden för lönsamhetsbedömning. Folkpartiet anser därför att skattereduktionen för aktieutdelningar bör återinföras. På sikt måste den dubbelbeskattning av utdelade vinstmedel som nu finns helt avskaffas.

Regeringen aviserar ett kommande förslag om sänkning av bolagsskatten kombinerat med en försämring av nedskrivningsmöjligheterna för lagren. Detta är ett förslag i rätt riktning, eftersom riskerna för inlåsning av vinstmedel i företag med sämre framtidsutsikter då minskar något. Förslagets närmare innebörd skall presenteras i en särskild proposition senare i år, och det finns därför ingen anledning eller möjlighet att nu avgöra dess eventuella brister och förtjänster.

4. Folkpartiets ekonomiska politik

Den långsiktiga strategi som folkpartiet förordar har beskrivits i tidigare partimotioner, senast motion 1982/83:1647. Eftersom vi anser att samma strategi är än mer nödvändig nu behöver dess komponenter kortfattat sammanfattas igen.

Det är i huvudsak tre typer av stukturförändringar som är nödvändiga för att lösa Sveriges ekonomiska problem.

För det första måste en omfördelning ske av den totala efterfrågan från inhemsk till extern efterfrågan. I nuvarande situation betyder detta att det är nödvändigt att få ner inflationstakten till vad som gäller för våra viktigare konkurrenter utomlands, så att den konkurrenskraftsförbättring som skapats av devalveringarna 1981 och 1982 kan behållas. Detta kräver en begränsning av de offentliga utgifterna och budgetunderskottet. Det kräver också en viss åtstramning av den inhemska efterfrågan, dvs. i stort sett den totala konsumtionen, i relation till efterfrågetrycket inom den konkurrensutsatta sektorn.

För det andra krävs en omfördelning från offentlig konsumtion till privat konsumtion. Den nuvarande offentliga konsumtionen är uppenbarligen större än vad medborgarna är villiga att betala för – skillnaden utgör budgetunderskottet. En marknadsmässig prövning av i vilken utsträckning medborgarna verkligen vill ha de olika tjänster som nu finansieras via offentliga budgetar kan ske t. ex. genom ökad avgiftsfinansiering. Vi föreslår därutöver vissa begränsningar av den kommunala konsumtionen, som är den del av den offentliga konsumtionen som fortfarande ökar snabbare än vår totala bruttonationalprodukt.

För det tredje menar vi att det krävs en omfördelning från transfereringsinkomster till arbetsinkomster inom ramen för de disponabla inkomster hushållen har. Begränsningar i de offentliga transfereringarna till hushållen bör därför i viss utsträckning motsvaras av skattesänkningar, framför allt av marginalskatterna.

Dessa tre typer av strukturförändringar medverkar alla på sitt sätt till att den ekonomiska miljön i stort förändras i samhället. De innebär ett större spelrum för marknader av olika slag, större *satsning på framtida tillväxt och nyföretagande* och ger därmed ett större utrymme för framtida sysselsättningsökning och realinkomstökning.

Vi avvisar alla förslagsom leder till kollektiva löntagarfonder. Vi menar att det är väsentligt att efter 1985 gå vidare med fortsatta marginalskattesänkningar. Vi föreslår också en rad åtgärder för att främja småföretagande och nyföretagande. Det är nödvändigt att få i gång en dynamik i det svenska samhället, en utvecklingstro och en tilltro till de möjligheter som finns, snarare än en fortsatt diskussion av alla de problem som också finns. Vi menar att det är väsentligt att statens ekonomiska politik stimulerar till utnyttjande av alla de idéer och möjligheter som enskilda människor besitter.

Denna inriktning av den ekonomiska politiken står i bjärt kontrast till den som regeringen förordar. I motsats till regeringens politik, som beskriver mål men inte anvisar åtgärder för att realisera målen, föreslår folkpartiet konkreta åtgärder som leder till sänkt inflation, höjd produktion och sysselsättning och ökade realinkomster.

Folkpartiet anser att den begynnande uppgången i världskonjunkturen måste utnyttjas för krafttag mot de strukturella problemen i Sveriges ekonomi. Konjunkturuppgången gör det möjligt med större besparingar i offentlig verksamhet utan att detta på ett oacceptabelt sätt dämpar den totala efterfrågan.

I tabell 1 nedan presenteras folkpartiets förslag till budgetpolitik, i relation till regeringens förslag. Vårt förslag innebär en starkare budget och en permanent lägre ökning av de offentliga utgifterna genom att vi presenterar besparingar på drygt 13,5 miljarder kronor.

Utöver besparingarna finns i vårt budgetalternativ förslag om marginalskattesänkningen från 1 januari 1984, automatiskt inflationsskydd av inkomstskatteskalan, slopad skattereduktion för fackföreningsavgifter samt återinförd skattereduktion för aktieutdelningar. Vi föreslår också på energipolitiska grunder en höjd olje- och elbeskattning från 1 januari 1984, men däremot inte någon bensinskatt eller kilometerskatt.

I stället för den passiva satsningen på enorma arbetsmarknadspolitiska åtgärder som regeringen förordar föreslår vi att dessa åtgärder begränsas, varigenom utrymme skapas för stimulansåtgärder för de små och medelstora företagen och för ungdomarnas arbetsmarknad. Vi avsätter för detta ändamål nära 1 miljard kronor. Enligt vår uppfattning kommer effekterna av en sådan politik att vara mycket mer positiva för produktion och sysselsättning och Sveriges framtida tillväxtmöjligheter än ytterligare ökning av den redan stora mängden beredskapsarbeten. Vi menar att åtgärder för att främja sysselsättningen inte i första hand bör inriktas på att skapa fler tillfälliga beredskapsarbeten. Vad som behövs är permanenta, stabila arbetstillfällen som har goda framtidsutsikter.

Tabell. Budgetreglering enligt folkpartiets förslag, helår, milj. kr.

(+ betyder förstärkning av budgeten)

<i>Besparingar</i>	+ 13 650
Sjukförsäkringen, basbeloppsberäkningen, statsbidragen till barnomsorgen och arbetslöshetskassorna	+ 5 000
Livsmedelssubventioner	+ 1 500
Statsbidragen till kommunerna	+ 3 000
Slopande av hyresrabatter m. m.	+ 1 000
Avgifter	+ 500
Varvsstödet, tekostödet, stödet till Norrbotten, smärre administrativa besparingar samt omprioriteringar	+ 2 650
<i>Utgiftsökningar</i>	- 1 045
U-landsbiståndet	- 295
Höjt barnbidrag	- 600
Höjda studiemedel	- 70
Höjt statsbidrag till enskilda vägar	- 80
<i>Skatteförändringar</i>	- 400
Marginalskattesänkning	- 2 800
Automatiskt inflationsskydd i inkomstskatteskalan	- 2 000
Höjd skattesats i skikten 1-4	+ 1 300
Slopad skattereduktion för fackföreningsavgifter	+ 1 200
Återinförd skattereduktion för aktieutdelningar	- 300
Höjd olje- och elskatt den 1 januari 1984	+ 2 200
<i>Arbetsmarknadspolitiska åtgärder</i>	- 1 750
Beredskapsarbeten	- 800
Tidigareläggning av statliga byggen (referensobjekt)	- 800
Regionalpolitiskt stöd	- 150
<i>Insatser för ungdomar</i>	- 750
Ungdomsslussar och yrkesintroduktion	- 100
Läringsutbildning	- 100
Fler platser inom gymnasieskola, komvux och högskola	- 100
Rekryteringsstimulanser genom slopande av den allmänna löneavgiften på 2 % för ungdomar som nyanställs	- 400
Slopande av alla socialförsäkringsavgifter för ungdomar som startar egna företag	- 50
<i>Småföretagsinsatser</i>	- 200
Slopande av förmögenhetsskatten på arbetande kapital i mindre och medelstora företag	- 100
Slopande av den allmänna löneavgiften på 2 % i alla nystartade företag	- 100
Nettobesparing	+ 9 505
Minskade utgifter för statsskuldräntor	+ 600
Total saldiförbättring	+ 10 105

Besparingar

Den uppåtgående konjunkturen bör enligt vår uppfattning användas för att ta krafttag mot de strukturella obalanserna i ekonomin. Vi föreslår därför något större besparingar nu än vi gjorde i folkpartiets partimotion från allmänna motionstiden. Det gäller främst begränsningar i det s. k. icke-permanenta industristödet.

De permanenta besparingarna uppgår till ca 13 650 milj. kr. Därtill kommer att vi föreslår vissa engångsbesparingar genom att vissa bostadslån bör kunna flyttas ut från statsbudgeten, genom utförsäljning av statliga företag samt genom avveckling av vissa statliga fonder. Sådana engångsbesparingar bör kunna uppgå till närmare 20 miljarder kronor vilket innebär en viss permanent förstärkning av budgeten i form av lägre räntebetalningar för statsskulden.

De besparingar inom de statliga transfereringsutgifterna som riksdagen våren 1982 beslutade om, men som rivits upp genom beslut av höstriksdagen, bör enligt vår mening återställas. Förändringarna bör gälla från årsskiftet 1984-1985. Därigenom minskar statens utgifter för sjukförsäkring, pensioner, arbetslöshetsförsäkring och barnomsorg med totalt ca 5 miljarder kronor på helår räknat. Med tanke på den diskussion som förs i kompletteringspropositionen om behovet av avindexering har vi nu större förhoppningar om att dessa förslag skall kunna godkännas av riksdagen.

Därtill föreslår vi besparingar på 1 500 milj. kr. inom livsmedelssubventionerna. För det första bör den ökning av subventionerna som beslöts efter överenskommelse mellan regeringen och kommunisterna återtas. Dessutom bör resterande subventioner på allt annat än mjölk avvecklas. Avvecklingen bör börja den 1 juli 1983 med ungefär hälften och därefter återstoden från den 1 januari 1984.

Beträffande *kommunerna* har vi flera gånger tidigare redovisat att vissa ytterligare indragningar av medel måste ske. Vi utvecklade i motion 1982/83:2256 en metod för detta. Vi föreslår således att det kommunala skatteutjämnningssystemet successivt görs om till ett inomregionalt skatteutjämnningssystem efter förebild från de kyrkliga kommunerna. I motionen föreslogs också att landstingskommuner och primärkommuner skulle få behålla lika mycket av skatteunderlaget från de juridiska personerna, dvs. 40 %. Regeringens förslag är att landstingen inte skall få behålla något av detta skatteunderlag, medan primärkommunerna skall få behålla 40 %. Vi menade och menar fortfarande att underliggande befolkningsförändringar (andelen äldre ökar snabbt i befolkningen) och en politisk prioritering av äldreomsorg nödvändiggör slopandet av regeringsförslagets orättvisa gentemot sjukvårdshuvudmännen.

Kommunernas inkomster bör enligt vår strategi reduceras netto med ca 3 miljarder kronor. Detta bör ske genom att de beläggs med en avgift på 0,7 % av hela skatteunderlaget, vilket finansierar delar av det kommunala

skatteutjämningsystemet och därmed minskar budgetbelastningen på staten.

I övrigt finns i kompletteringspropositionen inte någonting nytt i beskrivningen av den samhällsekonomiska utvecklingen som föranleder några förändringar i de resonemang vi förde i motion 2256 beträffande utrymmet för kommunsektorn.

Vi avvisar regeringens förslag om 300 milj. kr. till tidigareläggning av permanenta jobb inom kommunerna via länsarbetsnämnderna. I enlighet med vår betoning på näringslivet och småföretagsamheten menar vi att medel inte bör satsas på att stimulera fram ytterligare sysselsättning inom kommunerna. Den framtida sysselsättningsökningen måste komma inom näringslivet, och det är således där stimulanser bör sättas in. Förslagen utvecklas ytterligare på annat ställe i motionen.

Vi föreslår också viss minskning av bostadssubventionerna genom att de ökningar i hyresrabatter och annat som riksdagen beslutade om hösten 1982 avskaffas.

Den ökade avgiftsfinansiering som vi föreslår är ett led i ambitionen att åstadkomma ett närmare samband mellan en viss tjänst och kostnaden för denna. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag i detta syfte.

Folkpartiet har under våren presenterat flera förslag i fråga om det icke-permanenta industristödet som innebär stora besparingar. De innebär också mindre negativa biverkningar i form av konkurrenssnedvridningar gentemot övrigt näringsliv än vad regeringsförslagen gör. I fråga om stödet till varvsindustrin anvisar vi besparingar på drygt 2 100 milj. kr., beträffande stödet till tekoindustrin nära 150 milj. kr. och beträffande stödet till Norrbotten lika mycket. Därtill har vi gjort vissa omprioriteringar inom utbildningsområdet för att få utrymme bl. a. för ungdomsslussar och lärlingsutbildning. Vi anser också att den statliga byråkratin bör kunna reduceras, med en sammanlagd besparingseffekt på åtminstone 50 milj. kr.

Vissa större engångsbesparingar bör kunna göras. Bostadslånefinansieringen bör flyttas bort från statsbudgeten. Vi har tidigare föreslagit att staten säljer ut vissa företag eller företagsgrupper. Detta innebär inte bara en engångsförstärkning av budgeten utan också en på sikt lägre utgiftsnivå genom att behovet av kapitalstillskott till dessa företag blir mindre. Samtidigt uppfylls huvudsyftet, nämligen att ge de företag som nu är statliga bättre möjligheter att utvecklas i konkurrens med andra företag genom att tillföra privat ägande och därmed mer kompetent ägarstruktur. En ytterligare engångsbesparing bör kunna göras genom att vissa statliga fonder avvecklas.

Utgiftsökningar

Vi har i motion 2167 om biståndet till de fattiga länderna utvecklat vår syn på regeringens besparingar inom biståndet. Vi har också ovan i avsnittet om avindexering påpekat det orimliga i att befolkningen i u-länderna på något märkligt sätt skall medverka till lägre prisstegringsförväntningar i Sverige. Därtill kommer att regeringen i kompletteringspropositionen aviserar ytterligare stora besparingar genom att hela kreditvolymen inom u-krediterna skall kunna avräknas inom biståndsramen. En sådan politik kan folkpartiet aldrig acceptera.

För budgetåret 1983/84 krävs ytterligare 295 milj. kr. för att nå upp till tidigare års biståndsvolymer. Folkpartiet anvisar denna summa.

Vi föreslår också en höjning av barnbidraget med 300 kr. per barn och år fr. o. m. den 1 juli 1983. Detta är enligt vår uppfattning en bättre metod för att stödja de utsatta barnfamiljerna än de generella livsmedelssubventionerna som tillfaller alla medborgare.

Likasa i enlighet med vårt tidigare förslag bör studiemedlen höjas från 1 juli 1983 till 145 % av basbeloppet.

Vi anvisar också medel för höjda statsbidrag till enskilda vägar i enlighet med det förslag som vi fört fram i riksdagen.

Skatteförändringar

Skattereformens andra steg med ytterligare sänkningar av marginalskatterna från den 1 januari 1984 är mycket viktigt för att det skall löna sig att arbeta. Den stimulans till arbete och sparande som de sänkta marginalskatterna på sikt innebär är ett viktigt inslag i folkpartiets strategi för att åter komma i ekonomisk balans.

Vi upprepar också folkpartiets krav på automatiskt inflationsskydd i inkomstskatteskalen. Med den politik som regeringen för kommer prisstegringarna att överstiga den justering av basenheten som reformen ursprungligen innehöll. Folkpartiet kan inte acceptera en sådan utveckling.

Den automatiska indexregleringen i inkomstskatteskalen finansieras genom ett slopande av skattereduktionen för fackföreningsavgifter. Vi föreslår också att skattesatsen i skikten 1-4 höjs från 3 till 4 %.

På sikt, dvs. efter 1985, vill folkpartiet gå vidare i arbetet med att sänka marginalskatterna.

Skattereduktionen för aktieutdelningar bör enligt vår mening återinföras. Sparande i riskvilligt kapital bör inte straffbeskattas, vilket f. n. är fallet. Vi har ovan utvecklat folkpartiets uppfattning att rörligheten på kapitalmarknaden måste ökas och inlåsnings effekter minska. Ett led i en politik som främjar detta är att minska den nuvarande dubbel- eller trippelbeskattningen på utdelningar. På sikt menar vi att dubbelbeskattningen av företagens vinster helt bör avskaffas.

Marginalskattesänkningen bör finansieras. Med dagens budgetunderskott

och med hänsyn till nuvarande konjunkturbedömning menar vi att det inte finns utrymme för en total skattesänkning. Vi har beräknat att vår marginalsattesänkning innebär ett bortfall av skatteintäkter på 2 800 milj. kr. Därvid har vi exkluderat den s. k. LO-rabatten, som inte ingick i den ursprungliga överenskommelsen mellan folkpartiet, centerpartiet och socialdemokraterna. Vi anser oss inte ha något skäl att finansiera denna.

Av de alternativ som står till buds för att finansiera marginalsattesänkningen menar vi att besparingar och energiskatter är lämpligast. Vi föreslår därför att olje- och elskatten höjs från 1 januari 1984 med 120 kr. per m³ för oljan och 1,2 öre per kWh för elektriciteten (med undantag för vissa kommuner i norr och industriella storförbrukare över 40 000 kWh). Vi beräknar att detta ger ett inkomsttillskott på ca 2,2 miljarder kronor för staten. Resterande delar av marginalsattesänkningen finansieras genom besparingar.

Vi avvisar således regeringens förslag att höja energiskatterna från 1 juli 1983. De lägre energipriser som de fallande världsmarknadspriserna på olja givit åt hushållen bör inte nu tas ifrån dessa genom en kraftigt höjd beskattning. Hushållen får vidkännas en reallönesänkning under loppet av 1983. Att regeringen nu räknar med att den privata konsumtionen sjunker något mindre genom sänkta importpriser på energi och därmed en något lägre inflationstakt än man förutsåg i januari är inte skäl att nu höja konsumtionsskatterna ytterligare.

Vi avvisar också en höjning av bensin- och kilometerskatten även från 1 januari 1984. Ökade pålagor på näringslivet i form av en onödig höjning av kilometerskatten är motsatsen till vad som behövs i dag. En höjning av bensinskatten är regionalpolitiskt olämplig. Den skulle också motverka den ökning av rörligheten på arbetsmarknaden som folkpartiet eftersträvar, och som vi menar är nödvändig för den industriella strukturomvandlingen.

Vi menar att det är av största vikt att energipolitiken ges klara och långsiktigt stabila spelregler. Energiskatterna bör därför ses som ett energipolitiskt styrmedel. Den internationella prissänkningen på olja har varit mycket kraftig under senare tid. Det finns därför anledning att redan nu visa att det inte råder någon tvekan om att vi menar allvar med målet att minska oljeförbrukningen, på sikt avveckla kärnkraften och gå över till förnyelsebara energislag. En så kraftig oljeprissänkning som nu skett kan, om den inte något motverkas, innebära att kommuner och företag börjar tveka om att fullfölja planer om att gå över från olja till annan energi. Det vore enligt vår uppfattning mycket olyckligt om en sådan fördröjningseffekt skulle uppstå. Skatterna på olja och el bör därför höjas i samband med att inkomstskatterna sänks, dvs. 1 januari 1984.

Vi menar att det är av största vikt att energiskatter (eller för den delen andra skatter) inte utnyttjas som allmänt efterfrågedämpande styrmedel. Vi har också ovan i avsnitt 2 utförligt redovisat varför vi menar att skattehöjningar som stabiliseringspolitiska medel nu är olämpliga och har negativa

effekter. Vid sådana tillfällen då det finns allokeringpolitiska skäl för vissa skattehöjningar bör dessa därför kombineras med andra skattesänkningar, så att det totala skattetrycket inte höjs. Detta motiverar valet av tidpunkt för energiskattehöjningen.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Folkpartiet föreslår att 1 750 milj. kr. satsas på ytterligare arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta är något mindre än vad regeringen har föreslagit. Vi anvisar 800 milj. kr. till beredskapsarbeten, 800 milj. kr. till tidigareläggning av statliga byggen samt 150 milj. kr. till ökat regionalpolitiskt stöd.

Företagen har fortfarande mycket stor ledig kapacitet. En ökad orderinång och en ökad produktion inom industrin kan alltså i hög utsträckning mötas med lediga resurser. Därför kan man inte räkna med att en ökad aktivitet i ekonomin också medför en snabbt ökad efterfrågan på arbetskraft. Under resten av 1983 kommer arbetsmarknaden att vara pressad. Åtgärder krävs därför för att hålla sysselsättningen uppe.

Tillsammans med de insatser vi föreslår för ungdomarnas arbetsmarknad och småföretagsverksamheten och nyföretagandet innebär folkpartiets förslag till sysselsättningsskapande åtgärder en budgetbelastning på 2 700 milj. kr. Sammansättningen av åtgärderna är helt annorlunda, med avsevärt större satsning på stabila framtidsinriktade arbetstillfällen inom näringslivet.

Folkpartiet kommer aldrig att acceptera att arbetslöshet används som ett medel för att häva andra obalanser i ekonomin. Det är därför nödvändigt med ytterligare medel till beredskapsarbeten. För många människor är de en ingångsport till ett mera stabilt jobb, eftersom de ger viss arbetserfarenhet. I andra fall kan de omvandlas till permanenta arbeten. Detta gäller speciellt inom den enskilda sektorn.

Det regionalpolitiska stödet har visat sig mycket effektivt när det gäller att skapa nya arbetstillfällen, i många fall mera effektivt än beredskapsarbeten. Vi vill därför anvisa ytterligare 150 milj. kr. för sådant stöd.

I fråga om tidigareläggning av statliga byggen anvisar vi 800 milj. kr. Vi menar att det finns skäl att staten på detta sätt medverkar till att hålla byggnadsindustrins kapacitet någorlunda intakt. Framför allt är industrin beroende av att ha s. k. referensobjekt i Sverige för att bättre kunna hävda sig på exportmarknaden.

Satsa på ungdomarna

Gymnasium och högskola

I propositionen föreslås att ramarna för gymnasieskolan bör utökas med 2 000 platser som särskilt skall avdelas för olika former av påbyggnadsutbildning, framför allt högre specialkurser av olika typ, beroende på vilken utbildningsbakgrund ungdomarna har. Föredragande statsrådet motiverar detta med "en särskild utbildningssatsning för ungdomar är enligt min mening motiverad av den extraordinära situation som uppstått då ett besvärligt arbetsmarknadsläge sammanfaller med att ovanligt stora ungdomsskullar lämnar gymnasieskolan".

Beträffande ungdomar med en teoretisk gymnasieutbildning sägs att de vanligen får sin yrkesutbildning i högskolan. Statsrådet fortsätter: "I ett läge då stora ungdomsskullar når högskoleålder kan många, trots de extra satsningar som statsmakterna gjort, inte omedelbart efter gymnasieskolan få en möjlighet till högskoleutbildning."

Uttalandena är anmärkningsvärda i ljuset av att regeringen i årets budgetproposition skurit ner antalet platser i högskolan med 2 380. Folkpartiet har i annat sammanhang, dock utan framgång, yrkat på medel för att återlägga dessa platser.

Det är mycket osäkert hur många av de 2 000 platserna för högre specialkurser som kan komma att utnyttjas. Hindren är många. Även om det finns viss försöksverksamhet att stödja sig på krävs ändå att läroplaner utarbetas, att lokaler förhyrs och att utrustning inköps. Om de högre specialkurserna inte skall bli betraktade som sekunda utbildningar fordras ett gediget förarbete som tar tid.

Vi anser följaktligen att det är realistiskt att anta att endast 1 000 platser kan komma till stånd genom högre specialkurser i gymnasieskolan. Kostnaderna för dessa platser beräknas till 20,5 milj. kr. inkl. bidrag till utrustning. I den mån gymnasieskolan ej kan utnyttja ens de anvisade 1 000 platserna bör komvux enligt propositionens förslag kunna ta över resurser vid ledig kapacitet.

Att inte, i den extraordinära situation som statsrådet hänvisar till, utnyttja den utbildningskapacitet som finns tillgänglig omedelbart i högskolan är att slösa med resurser. Folkpartiet föreslår därför för ett maximalt resursutnyttjande följande:

De nedskurna platserna i högskolan kan återställas till en kostnad av 11,9 milj. kr. Vi har tidigare yrkat att dessa medel skall anvisas. Vi bedömer att högskolan i nuläget har större möjlighet att snabbt utöka sin kapacitet. En del av de medel som regeringen föreslagit för högre specialkurser i gymnasieskolan föreslår vi därför i stället anvisas för att inrätta ytterligare 1 000 nybörjarplatser vid högskolan. Vi beräknar kostnaderna till sammanlagt $(11,9 + 20,5 =) 32,4$ milj. kr. Regeringen bör uppdraga åt UHÄ att inkomma med förslag till hur medlen skall fördelas. De tillkommande

platserna bör fördelas av UHÄ efter samråd med högskolorna.

På det utbildningspolitiska området aviseras en översyn av studiestödssystemet. Det är naturligt att kontinuerligt studera och förändra studiestödssystemet i takt med de förändrade förutsättningar som den sociala och ekonomiska utvecklingen ger upphov till. De förslag som kan bli resultatet av en sådan översyn kommer folkpartiet att ta ställning till när de föreligger.

När det gäller studiehjälpen är syftet att öka de selektiva dvs. de inkomst- och behovsprövade inslagen på bekostnad av de reguljära studiebidragen. I det sammanhanget kan det finnas anledning att erinra om att, då selektiva system prövats, starka marginaleffekter har uppstått. En av förutsättningarna för att ett selektivt system skall kunna accepteras är således att marginaleffekterna kan nedbringas till måttlig omfattning.

För studiemedlen förutskickar regeringen en omfördelning inom ramen för de totala studiemedlen. I det sammanhanget hänvisas speciellt till de studerande som inte kan påräkna ekonomiskt stöd från föräldrar eller andra anhöriga. Konsekvensen av föredragandens resonemang måste då bli att rätten till studiemedel görs beroende av den studerandes föräldrars eller andra anhörigas inkomster.

En sådan inriktning skulle innebära en återgång till ett system där möjligheten för den enskilde att studera blir beroende av andra människors vilja att bidra med ekonomiskt stöd. Det kan också innebära ett återinförande av äktamakeprövningen, vilket folkpartiet inte kan acceptera.

I folkpartiets partimotion under allmänna motionstiden om högskola och forskning hävdade vi att studiemedlen i dag inte medger en rimlig levnadsstandard för de studerande. Vi hänvisade dessutom till att också svårigheterna för de studerande att genomföra sina studier på avsedd tid motiverade en höjning av studiemedlen från 142 till 145 % av basbeloppet. Vi konstaterar att föredraganden i propositionen delar vår bedömning, dock utan att dra de nödvändiga konsekvenserna. Man talar endast om omfördelning av de totala studiemedlen. Folkpartiets yrkande om höjning av studiemedlen står fast.

Lärlingsutbildning

Vi konstaterade tidigare att situationen för ungdomarna är så allvarlig att ingen åtgärd får lämnas oprövad eller får missgynnas i vår strävan att erbjuda utbildning, praktik eller arbete. Det är uppseendeväckande att regeringen inte med ett ord nämner lärlingsutbildningen, som med statlig stimulans skulle kunna utvidgas och utgöra ett viktigt komplement till övrig yrkesutbildning, speciellt på orter med många hantverksföretag. Konsekvent har regeringen uteslutit lärlingsutbildningen från alla stimulansåtgärder – i budgetpropositionen i Norrbottenpropositionen och nu i kompletteringspropositionen.

Folkpartiet har tidigare i partimotioner presenterat ett stöd till lärlingsutbildningen som till sin konstruktion ansluter till anställning med lönebidrag – dvs. bidragsdelen trappas av i takt med att lärlingen med allt större kunskap och erfarenhet kan göra en ökande insats i företagarens produktion. Vi yrkar åter att denna stimulans till lärlingsutbildningen införs.

I propositionen understryks, när det gäller vissa typer av högre specialkurser, liksom i annat sammanhang beträffande vissa AMU-utbildningar, vikten av att de skall vara attraktiva för näringslivet samt att vissa utbildningar genom t. ex. den snabba tekniska utvecklingen kommer att bli för dyra att anordna med statliga medel.

Det är vår uppfattning att allt fler avancerade yrkesutbildningar måste förläggas i företag där utrustningen av konkurrensskäl ständigt hålls à jour med utvecklingen. Vi ser flera fördelar med en sådan organisation. Skola och näringsliv får ett gemensamt ansvar och intresse för yrkesutbildningen, ungdomarna får direktkontakt med arbetslivet från början av utbildningen och samhällets utbildningskostnader kan nedbringas.

Riksdagen bör därför ge regeringen i uppdrag att inleda diskussioner med företrädare för både arbetsgivare och fackliga organisationer i syfte att på sikt få till stånd ett djupare samarbete om yrkesutbildningen.

Uppföljningsansvaret

Genom att avskaffa yrkesintroduktionen har regeringen tagit bort en av de allra mest verkningsfulla insatserna för de yngre ungdomarna inom uppföljningsansvaret. Med 48 000 öppet arbetslösa ungdomar och 65 000 i beredskapsarbete och arbetsmarknadsutbildning har Sverige inte råd att avstå från någon enda insats, i synnerhet inte en som varit framgångsrik och i mycket hög utsträckning lätt till fast anställning. Det finns i dag inga tecken som tyder på att ungdomsplatserna helt kan ersätta yrkesintroduktionen. Riksdagen bör därför besluta att yrkesintroduktionen skall fortsätta enligt tidigare villkor.

Enligt föredragande statsrådet har endast drygt 10 000 ungdomsplatser kommit till stånd mot beräknade 16 000. Han föreslår därför att 1 milj. kr. ställs till läns- och skolnämndernas förfogande för ungdomsplatsackquisition.

För att med framgång anskaffa ungdomsplatser krävs god kännedom om det lokala näringslivet och ett väl inarbetat personligt kontaktnät. Ett sådant arbete sköts alltså bäst lokalt i de enskilda kommunerna av den personal som redan är engagerade i uppföljningsarbetet i kommunerna. Att under en eller två månader tillfälligt knyta personal till de regionala planeringsråden anser vi inte ge förutsättningar att få fram fler ungdomsplatser. Vi yrkar därför avslag på denna framställan.

I budgetpropositionen lades stor vikt vid att de nya ungdomsplatserna skulle innehålla utbildningsinslag. Dessa presenterades dock lösligt som "färdighetsträning, komplettering av baskunskaper av allmän art eller i ett yrkesämne eller arbetslivs- och samhällsorientering". Mot bakgrund av att utbildningsinslagen endast beräknas till 0,5 vt per elev samt att utbildningsinslagen inte är obligatoriska är det angeläget att noga följa i vilken utsträckning utbildningsinslagen faktiskt kommer till stånd, i vilken omfattning och med vilket innehåll. Skolöverstyrelsen bör ges detta i uppdrag och inkomma till regeringen med rapport senast den 15 september 1984.

I vår partimotion under allmänna motionstiden om arbetsmarknaden motiverade vi utförligt vårt förslag om inrättandet av kommunala ungdomsslussar. Argumenten gäller fortfarande. Det är angeläget att ge ungdomarna meningsfull sysselsättning även under den tid de får vänta på utbildning eller arbete. Folkpartiet föreslår att 100 milj. kr. anvisas för detta ändamål.

Stimulans för ungdom som startar egna företag

Under det senaste året har en lång rad framgångsrika initiativ tagits, som inriktats på att stimulera egenföretagandet bland arbetslösa ungdomar. Det har visat sig att en positiv och stödjande inställning från omgivningen inspirerar till egenaktiviteter. En lång rad små serviceföretag drivs nu av ungdomar, tack vare att de fått hjälp i starten.

I fortsättningen bör kommunernas insatser i högre grad än nu inriktas på att stödja och stimulera de idéer och förslag som ungdomarna själva har för att lösa sin situation.

Som en ytterligare stimulans bör riksdagen besluta om en tvåårig befrielse från socialförsäkringsavgifter för de företag som startas av ungdomar under 25 år. Vi beräknar 50 milj. kr. för detta ändamål.

Rekryteringsstimulans

Åtgärderna för yngre ungdomar, satsningar på utbildning och på beredskapsarbeten ger vissa förutsättningar att möta det allt kärvare klimatet för ungdomar på arbetsmarknaden.

Vi konstaterar att regeringen, trots riksdagens snart ett år gamla uppdrag, fortfarande inte utformat något åtgärdsprogram för 18-21-åringarna.

Även om yrkesintroduktion, ungdomsplatser och beredskapsarbeten hittills till viss del lett till fast anställning krävs extra stimulans också till den reguljära anställningen. Folkpartiet föreslår därför att den allmänna löneavgiften om 2 % under två år slopas för de ungdomar under 25 år som företagen anställer fr. o. m. den 1 juli 1983.

Samtidigt vill vi understryka att denna åtgärd av temporär karaktär inte på något sätt undanröjer angelägenheten av att arbetsmarknadens parter

intensifierar sina ansträngningar att nå en överenskommelse om rimliga ingångslöner för ung och oerfaren arbetskraft.

Småföretag är bättre än AMS

En dynamisk och växande småföretagsverksamhet utgör ett centralt inslag i en fungerande marknadsekonomi. Det finns i dag ca 290 000 små och medelstora företag utanför lantbruket. De svarar för mer än hälften av sysselsättningen i näringslivet. Det är i de små och medelstora företagen som de nya jobben kommer att skapas, särskilt som den offentliga sektorn knappast kan tillåtas svara för något större sysselsättningstillskott under den närmaste framtiden.

Betydelsen för samhällsutvecklingen av de små och medelstora företagen kan inte nog understrykas. Det är i de mindre företagen som den tekniska utvecklingen förverkligas, innovationer blir till nya produkter eller processer, och idéer omsätts till praktik. Småföretagen har en stor regionalpolitisk betydelse. Förekomsten av många små företag motverkar maktkoncentration och centralism. I småföretagen förekommer oftast ett stort inflytande och medbestämmande för alla anställda. Småföretagen arbetar utan stor stereotyp uppdelning av arbetsuppgifter mellan olika personer och har därför stor flexibilitet. De fungerar som utbildningssystem för de anställda. De har stor "avknoppning" i form av nya småföretag.

Vi måste nu ta vara på den optimism och framtidstro som finns i stället för att kväva den i byråkrati och centrala påbud med regler, skatter och avgifter.

En miljö som främjar uppkomsten av fler småföretag och ger rimliga arbetsförhållanden för dem som redan finns måste enligt folkpartiets uppfattning skapas genom flera skilda åtgärder.

Den första gäller de kollektiva löntagarfonderna. Vi menar att hotet om kollektiva löntagarfonder ligger som en bromskloss på företagandet. Det kanske viktigaste inslaget i en företagsstimulerande ekonomisk politik är ett blankt nej till kollektiva löntagarfonder, i vilken form de än försöker smygas på svenska folket. Redan har flera steg tagits eller förberetts, nu senast genom förslaget till s. k. permanent vinstdelningssystem. Utan detta hot hade det tveklöst funnits större vilja att satsa på de innovationer och nya idéer som finns. Ett beslut att för alltid slopa tanken på kollektiva löntagarfonder vore därför en mycket effektiv sysselsättnings- och tillväxtfrämjande åtgärd. Riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd.

Det andra inslaget i en företagsvänlig ekonomisk politik gäller förståelsen av under vilka förhållanden mindre företag verkar, och vilka drivkrafter som ligger bakom bildandet av nya företag. Vi menar i korthet att vad som krävs för att stimulera nyföretagandet är inte fler offentliga institutioner, delegationer eller andra organ. Det bör i stället ske genom att vissa av de hinder som nu existerar tas bort eller väsentligt minskas.

Många sådana hinder är av skatte- och avgiftsart. Andra gäller den centrala byråkratin samt kravet på uppgiftslämnande. Ytterligare andra hinder ligger i mera informella faktorer, t. ex. attityden hos myndigheter till småföretagare i allmänhet. Många förändringar inom skattelagstiftningen och byråkratin har vidtagits av de icke-socialistiska regeringarna under de senaste åren, men ytterligare förändringar krävs.

Förmögenhetsbeskattningen på det arbetande kapitalet i småföretagen innebär tillsammans med de fortfarande alltför höga marginalsatserna att beskattningen på en företagare som driver ett mindre eller medelstort familjeföretag blir oerhört hård. Genom att förmögenhetsskatten måste betalas med inkomster som redan har belagts med inkomstskatt och socialförsäkringsavgifter blir det nödvändiga uttaget av medel från familjeföretagen mycket stort. Detta kapital är inte en tillgång som kan konsumeras, utan det är ett nödvändigt inslag i företagsamheten. Vi menar därför att förmögenhetsbeskattningen av det arbetande kapitalet i företag med mindre än 200 anställda bör avskaffas.

De flesta småföretag är mycket arbetskraftsintensiva. Socialförsäkringsavgifter och löneskatter slår därför speciellt hårt mot de mindre företagen. Vi föreslår därför att allt nyföretagande befrias från den allmänna löneavgiften på 2 % under de första två åren.

Vidare föreslår vi att ungdomar som vågar sig på det ganska riskfyllda att starta ett eget företag befrias från skyldigheten att erlägga socialförsäkringsavgifter under de första två åren.

Med tanke på den flexibilitet som finns inom de mindre företagen tror vi att dessa har speciellt goda förutsättningar för att anställa ungdomar. Som en stimulans till detta föreslår vi att den allmänna löneavgiften på 2 % slopas för de ungdomar som företagen anställer från den 1 juli 1983. Detta gäller även anställning i större företag.

På annat ställe i denna motion beskriver vi också vissa förslag i fråga om utbildningsinsatser och lärlingssystem som bör genomföras. Dessa kommer att ha stor betydelse inte minst för de mindre företagen.

Små och stora företag

Den premiering av långsiktigt stabil sysselsättning inom näringslivet som folkpartiet förordar främjas om den ekonomiska politiken ger stabila spelregler för företagen. Företagen, både de stora och de mindre, har lång planeringshorisont och lång framförhållning i fråga om investeringar. De investeringar som kan komma att genomföras om ett par år finns i många fall redan nu på planeringsstadiet och under utarbetande. Det är därför speciellt viktigt att näringslivet ges signaler i god tid i fråga om kommande förändringar i skatter och avgifter och annan lagstiftning.

Många av de förslag till ändrade betalningsterminer som regeringen nu föreslår strider mot behovet långsiktigt stabila spelregler för näringslivet. I

dagens budgetläge menar vi dock att de kan godkännas. Det är emellertid viktigt att eventuella framtida förslag som påverkar näringslivets spelregler aviseras i mycket god tid, så att företagen kan ta hänsyn till dessa i sin likviditetsplanering. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i motionen,
2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordats i motionen,
3. att riksdagen antar i proposition 1982/83:150 upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1957:262) om allmän energiskatt med undantag för 5 § och med ikraftträdande ändrat till den 1 januari 1984,
4. att riksdagen avslår i proposition 1982/83:150 upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1961:372) om bensinskatt,
5. att riksdagen avslår i proposition 1982/83:150 upprättat förslag till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (1973:601),
6. att riksdagen avslår i proposition 1982/83:150 upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon som icke är registrerade i riket,
7. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för utvecklingen av kommunsektorn som förordats i motionen,
8. att riksdagen uttalar att ett system med kollektiva löntagarfonder är oförenligt med en socialt inriktad marknadsekonomi,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om näringslivets behov av stabila spelregler i fråga om lagar, skatter och avgifter,
10. att riksdagen hos regeringen begär förslag i tilläggsbudget om besparingar och förändringar i budgetanslag i enlighet med vad som anförts i motionen,
11. att riksdagen hos regeringen begär förslag i tilläggsbudget om förändringar i inkomst- och förmögenhetsbeskattningen enligt vad som anförts i motionen,
12. att riksdagen hos regeringen begär förslag i tilläggsbudget om ändrade regelsystem för den allmänna löneavgiften och socialförsäkringsavgifterna enligt de riktlinjer som redovisas i motionen,
13. att riksdagen begär att regeringen redovisar förslag i fråga om avgiftssättning i enlighet med vad som anförts i motionen,
14. att riksdagen beslutar att yrkesintroduktion skall finnas kvar enligt tidigare villkor.

15. att riksdagen avslår regeringens framställan om 1 milj. kr. till länsskolnämnderna,
16. att riksdagen begär att regeringen ger skolöverstyrelsen i uppdrag att utvärdera ungdomsplatsernas utbildningsinslag,
17. att riksdagen beslutar om stimulans till lärlingsutbildning enligt vad som anförs i motionen,
18. att riksdagen beslutar anvisa 32.4 milj. kr. till grundläggande högskoleutbildning för att öka antalet nybörjarplatser i högskolan läsåret 1983/84 med 3 380 platser utöver vad regeringen föreslagit,
19. att riksdagen anvisar 20,5 milj. kr. till 1 000 platser i gymnasieskolan,
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samarbete om yrkesutbildningen,
21. att riksdagen anvisar 100 milj. kr. för inrättande av kommunala ungdomsskolor,
22. att riksdagen avslår vad som i proposition 1982/83:150, bilaga 3, förordats i fråga om arbetsmarknadsutbildningen,
23. att riksdagen avslår regeringens förslag om reservationsanslag av ytterligare 100 milj. kr. till Arbetsmarknadsutbildning,
24. att riksdagen anvisar ett reservationsanslag av ytterligare 150 milj. kr. till *Regionalpolitiskt stöd: Regionala utvecklingsinsatser*,
25. att riksdagen anvisar ett reservationsanslag av ytterligare 800 milj. kr. till *Sysselsättningsskapande åtgärder*,
26. att riksdagen avslår förslaget i proposition 1982/83:150, bilaga 3, att till Medel för åtgärder att främja rekryteringen till industrin m. m. anvisa ett reservationsanslag av 100 milj. kr.,
27. att riksdagen avslår förslaget i proposition 1982/83:150 att medge att särskilda lokallån får beviljas inom en ram av 50 milj. kr. under år 1983,
28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tidigareläggning av statliga byggen för 800 milj. kr. med utnyttjande av finansfullmakten och huvudsakligen för referensobjekt,
29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vissa engångsbesparingar.

Stockholm den 10 maj 1983

OLA ULLSTEN (fp)

KERSTIN EKMAN (fp)

KARL ERIK ERIKSSON (fp)

JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp)

ROLF WIRTÉN (fp)

JÖRGEN ULLENHAG (fp)

KARIN AHRLAND (fp)

BJÖRN MOLIN (fp)

